

Sakspapir

Vår saksbehandler:
Kristian Trengereid 62 43 30 00
Rådmann

Kommunereform - Elverum kommunes tilsvaer til Fylkesmannen

Utvalg	Saksnummer	Møtedato
Formannskapet	108/16	10.06.2016
Kommunestyret		

Dokumenter vedlagt saken:

Utredning av kommunestruktur i Sør-Østerdal BDO 1.mars 2016
20160529_Elverum_innbyggerundersøkelse_rapport

FSK-108/16 Vedtak:

Formannskapets innstilling til kommunestyret 22.06.16:

Elverum kommune vil gi slikt svar til Fylkesmannen i Hedmark:

Elverum kommune vil opprettholde dagens kommune.

Elverum kommune vil alene klare å ivareta hovedmålene i kommunereformen.

10.06.2016 Behandling i Formannskapet

FSK - møtebehandling:

Avstemming i formannskapet 10.06.16:

Rådmannens innstilling enstemmig vedtatt.

Rådmannens innstilling

Elverum kommune vil gi slikt svar til Fylkesmannen i Hedmark:

Elverum kommune vil opprettholde dagens kommune.

Elverum kommune vil alene klare å ivareta hovedmålene i kommunereformen.

Utredning

Bakgrunn

Rådmannen viser til kommunestyrets behandling av sakene: Utredning av frivillig kommunesammenslåing sak 019/14 den 12.03.2014, Kommunereform – analyse av robusthet for tjenester og funksjoner sak 039/15 den 29.04.2015 og Kommunereform – utredningsalternativ Elverum, Våler og Åsnes kommuner sak 007/16 av 27.01.2016.

I tillegg til de ovennevnte saker har Elverum kommune sluttet seg til utredninger som har skjedd i regi av Regionrådet i Sør- Østerdal. Regionrådet har ved ekstern bistand fått utarbeidet to rapporter. Kommunestruktur og interkommunalt samarbeid i Sør-Østerdal av september 2014, rapporten gir et faktagrunnlag for vurdering av kommunestruktur i Sør-Østerdal og er utarbeidet av Høgskolen i Hedmark. Det er videre utarbeidet en rapport Utredning av kommunestruktur i Sør-Østerdal av BDO av mars 2016.

Det forventes at kommunen tar stilling til om kommunen skal bestå som egen kommune eller slå seg sammen med andre kommuner innen utgangen av juni 2016. Kommunen skal da gi sitt svar til Fylkesmannen i Hedmark innen 1.7.2016. Det er i denne sammenheng naturlig å vise til brev fra Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartement ved statsråd Sanner av 28.10.2015 der Statsråden viser til det videre arbeidet med kommunereformen. Statsråden sier blant annet under milepæler i reformen:

*Da Stortinget behandlet Kommuneproposisjonen 2016 i juni viste flertallet til Innst. 300 S (2013-2014) der det het at "alle kommuner **har utredningsplikt** i kommunereforma". I Innst. 375 S (2014-2015) utdyper flertallet at de i begrepet utredningsplikt legger til grunn "at alle kommunar skal ta aktivt del i kommunereforma. Dette inneber blant anna å ha dialog med nabokommunar, utgreie og vurdere aktuelle alternativ for så å ta stilling til om og i så fall kva kommunar ein ønskjer å gå saman med innan 1. juli."*

Det er bred enighet på Stortinget om at det er behov for endringer i kommunestrukturen dersom vi skal nå våre nasjonale velferds mål. Stortingsflertallet er klar på hva det forventer at kommunene skal gjøre i reformarbeidet. Forventningen strekker seg utover bare det å vurdere om kommunen kan fortsette alene også i tiårene framover. En grundig prosess med nabokommuner, der også innbyggere involveres, gjør at kommunestyrene vil ha et godt grunnlag til å fatte vedtak innen 1. juli 2016 om hvordan de skal møte framtidens utfordringer.

Dette er hovedløpet i kommunereformen. Ved å følge det kan en ny kommune som hovedregel være klar til 1. januar 2020. Kommuner som ønsker at en sammenslåing skal tre i kraft allerede fra 1. januar 2018, bør fortrinnsvis gjøre vedtak om dette innen utgangen av 2015.

Kommunestyrevedtakene skal sendes fylkesmannen, som skal vurdere om vedtakene er i tråd med målene for reformen og gi en tilrådning om kommunestrukturen i fylket, slik stortingsflertallet har bedt om. Departementet vil på bakgrunn av tilrådingen forberede en proposisjon for Stortinget, som legges frem våren 2017. Regjeringen vil også følge opp Innst. 333 S (2014-2015) om nye oppgaver til større kommuner og forslag om redusert statlig detaljstyring. Dette vil også legges frem for Stortinget våren 2017.

Både regjeringen og stortingsflertallet har gitt uttrykk for at kommunereformen bygger på frivillighet og gode lokale prosesser. Unntak fra frivillighetsprinsippet kan likevel være aktuelt i helt spesielle situasjoner for at enkeltkommuner ikke skal kunne stanse endringer som er hensiktsmessige ut fra regionale hensyn (Innst. 300 S (2013-2014)).

Elverum kommune har fulgt opp sitt vedtak av 29.04.2015 der Elverum kommune vurderte det som mest naturlig å utrede alternativet med å slå sammen Våler, Åmot, Løten og Elverum. Dette alternativet er delvis utredet i rapporten fra BDO, delvis fordi Løten ikke er med i utredningsalternativet. Rådmannen avklarte med rådmann i Løten i januar 2016 at det ikke var aktuelt å ta med Løten i utredningen. Dette fordi Løten kommune var med på utredninger i sin egen region. Kommunestyret i Åmot kommune fattet allerede i desember 2015 vedtak om at *“Kommunestyret anser det for uaktuelt for Åmot å slå seg sammen med andre kommuner”*.

Når det gjelder oppfølging av vedtak av 27.01.2016 der Elverum kommune ønsket å utrede konsekvensene av kommunesammenslåing med Våler og Åsnes kommuner fikk man ikke tilbakemelding fra Åsnes kommune. Våler og Elverum kommune har hatt samtaler, der kommunenes oppnevnte arbeidsutvalg møttes. Samtalene fant sted i mars 2016. Utfallet av samtalene var at man fra begge kommuner sin side ikke fant det naturlig å gå videre med å utarbeide en intensjonsavtale for sammenslåing av kommunene på nåværende tidspunkt.

Ordfører og rådmann har også hatt samtale med Trysil kommune etter invitasjon fra Trysil. Trysil kommune har et vedtak som sier at de skal vurdere alternativet Elverum, Trysil og Engerdal. Ordfører i Elverum orienterte Trysil om vedtak som er gjort i Elverum og der fremkommer det ikke et utredningsalternativ der Trysil inngår. Det ble derfor formidlet i møte at det ikke var naturlig for Elverum å fremme dette alternativet i prosess frem til 1.7.2016.

Det har også blitt gjennomført en innbyggerundersøkelse der innbyggerne i Elverum er blitt utfordret på spørsmål relatert til alternativet med å slå sammen Elverum og Våler kommune. Resultat av undersøkelsen ble oversendt Elverum kommune 29.05.2016. Det er 600 innbyggere som er intervjuet hvorav 293 menn og 307 kvinner. Det er 295 respondenter som er 60 år eller eldre (49,2%) og 60 respondenter som er under 30 år (10%). Flere er positive (35%) enn negative (22%) til kommunereformen. Den største gruppen er gruppen som verken er positiv eller negativ (39%). På fem av seks områder er innbyggerne mer fornøyd enn misfornøyd med kommunale tjenester i dag. Klart flertall er fornøyd med kultur/idrett/fritid. Derneft følger skole/barnehage og helse/pleie- og omsorg. Det innbyggerne er mest misfornøyd med er samferdsel. Dette er det eneste område hvor en overvekt er misfornøyd fremfor fornøyd.

På spørsmål om hva respondentene tror blir bedre eller dårligere sammen med Våler tror de fleste at kompetanse i de kommunale fagmiljøene, etterfulgt av næringsutvikling, samfunnsutvikling, kultur, idrett og fritid blir bedre. Det flest tror blir dårligere er kommuneøkonomien etterfulgt av helse, pleie og omsorg. På samtlige ti områder sier imidlertid størsteparten at tilbudet blir som i dag – fremfor bedre eller dårligere.

På spørsmål om hvor viktig avstanden til tjenester ved en sammenslåing med Våler er, er det avstanden til helse, kultur/idrett/fritid og skole som er mest viktig. Avstanden til barnevern, rådhus og byggesak er minst viktig.

På spørsmål om man vil bli berørt som privatperson sier en overvekt av innbyggerne (45%) at de i

liten grad blir berørt av sammenslåing, 26% sier de blir berørt i stor grad og 28% verken eller.

På spørsmål om man er for eller imot at Elverum slår seg sammen med Våler kommune sier 40% at de er imot og 37% for en sammenslåing og 22% sier vet ikke/ spiller ingen rolle.

Elverum har ut fra det som er nevnt over ikke hatt mulighet til å ha en grundig prosess med sine nabokommuner. Rådmannen vil derfor videre i saksframlegget ha en tilnærming som begrunner hvorfor Elverum kommune er stor nok til å møte framtidens utfordringer.

Vurdering

Det er en forventning fra staten sin side at kommunen skal vurdere og begrunne sitt alternativ opp mot målene for reformen. Målene for reformen er:

- Gode og likeverdige tjenester til innbyggeren
- Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling
- Bærekraftig og økonomisk robuste kommuner
- Styrket lokaldemokrati

Regjeringen nedsatte et ekspertutvalg, Vabo utvalget, i desember 2013. Utvalget skulle vurdere prinsipper og kriterier for god kommunestruktur. Utvalget avleverte delrapport 31.mars 2014.

Utvalget fikk i mandat på fritt faglig grunnlag å gjennomgå og foreslå prinsipper og kriterier for en ny kommuneinndeling. Kriteriene skal i sum ivareta kommunens **fire roller som demokratisk arena, tjenesteyter, samfunnsutvikler og myndighetsutøver**. Kriteriene skal kunne benyttes både lokalt, regionalt og sentralt som grunnlag for å vurdere kommunesammenslåing.

Kriteriene som ble valgt er Tilstrekkelig kapasitet, Relevant kompetanse, Tilstrekkelig distanse, Effektiv tjenesteproduksjon, Økonomisk soliditet, Valgfrihet, Funksjonelle samfunnsutviklingsområder, Høy politisk deltakelse, Lokal politisk styring og Lokal identitet. I tillegg ble det valgt to kriterier for Staten som er Bred oppgaveportefølje og Statlig rammestyring.

Skjema under viser kommunens roller, samfunnsmessige hensyn og kriteriene i tabellarisk form.

Kommunens roller	Samfunnsmessige hensyn	Kriterier
TJENESTEYTING	Kvalitet i tjenestene	Tilstrekkelig kapasitet
	Effektiv bruk av samfunnets ressurser	Relevant kompetanse
		Effektiv tjenesteproduksjon

MYNDIGHETSUTØVELSE	Likeverdighet	Økonomisk soliditet
		Valgfrihet
		Statlig rammestyring
SAMFUNNSUTVIKLING	Rettsikkerhet	Tilstrekkelig kapasitet
		Relevant kompetanse
		Tilstrekkelig kompetanse
DEMOKRATISK ARENA	Helhetlig ivaretagelse av areal- og transportinteresser tilpasser klima- og miljøhensyn.	Funksjonelle samfunnsutviklingsområder
	Tilrettelegging for positiv utvikling i lokalsamfunnet og storsamfunnet.	Tilstrekkelig kapasitet
		Relevant kompetanse
	Betydningsfulle oppgaver og rammestyring	Høy politisk deltakelse
	Lokal politisk styring	Lokal politisk styring
	Levende lokalt selvstyre	Lokal identitet
	Aktiv lokal politisk arena	Bred oppgaveportefølje
		Statlig rammestyring

Gode og likeverdige tjenester til innbyggerne

Elverum kommune har nedfelt i sin kommuneplan 2010 – 2022 samfunnsdel at Elverum skal ha en årlig befolkningsvekst på 1%. Det er befolkningen som etterspør kommunale tjenester og som også kommunen plikter å gi tjenester til.

En vekst på 1 prosent årlig gir et innbyggertall på 24.100 i 2030 og 29.500 i 2050.

Kommunen har hatt ca. 0,83 prosent befolkningsvekst årlig fra 1995, med store variasjoner fra år til år. De siste 10 årene har veksten vært på ca. 1 prosent årlig. Befolkningen har vokst fra 17.599 i 1995

til 20.763 i 2014.

SSB midlere framskrivning sier 0,8 prosent til 2040. Midlere framskrivning av befolkningstall gir 23.640 i 2030 og 25.270 i 2040. Hvis en forlenger med samme utvikling til 2050 får en 27.700.

Denne prognosen fra SSB gir altså en vekst som er litt under det kommunen har som ambisjon. Den ligger imidlertid nær kommunens ambisjon og er brukt som underlag fordi den også gir en prognose for utviklingene *fordelt på ulike aldersgrupper*. Denne fordelingen er sentral i behovsvurderingene.

I prognose MMMM fra SSB er samlet forventet vekst ca. 22 prosent vekst til 2040 eller en økning på ca. 200 mennesker i året. Det er store forskjeller i hvordan de forskjellige aldersgruppene vil utvikle seg. Økningen er størst i aldersgruppene med eldre.

Gruppen 80 – 89 år er forventet å vokse med 82 prosent. Gruppen 0 – 17 vokser med i underkant av 18 prosent, mens gruppen 18 – 49 år her er forventet å vokse med 11 prosent.

Det er liten usikkerhet i tallet på eldre, siden dette er en ren aldersframskrivning av dagens befolkning basert på dagens befolkning korrigert for inn- og utflytting (som er liten i denne aldersgruppe). Når det gjelder barn og yngre er usikkerheten naturlig nok større siden en ikke vet hvilke fødselstall en får i framtiden.

Tallet på barn forventes å vokse fra ca. 4.300 i 2015 til nesten 5.000 i 2030, for deretter å holdes seg stabilt til 2040.

Gruppe	2015	2020	2025	2030	2035	2040	Økning
0-17 år	4 350	4 619	4 792	4 953	5 087	5 121	17,7 %
18-49 år	8 633	8 749	8 866	9 076	9 366	9 598	11,2 %
50-66 år	4 441	4 681	4 915	5 116	5 116	5 098	14,8 %
67-79 år	2 281	2 696	2 988	2 972	3 193	3 536	55,0 %
80-89 år	843	829	975	1 320	1 484	1 534	82,0 %
90 år og eldre	223	202	193	206	270	383	71,7 %
Alle	20 771	21 776	22 729	23 643	24 516	25 270	21,7 %

Prognoser for aldersfordelingen i Elverum fram mot 2040

	0-5 år	6 – 19 år	20 – 66 år	67 – 90+	Totalt antall
2015	6,7%	16,9%	60,3%	16,1%	20 771
2030	6,8%	16,4%	57,7%	19,0%	23 643
2040	6,4%	16,2%	55,8%	21,6%	25 270

At prognosen for andelen av befolkningen i arbeidsaktiv alder forventes å bli redusert (- 2,6 % innen 2030 og hele 4,5% innen 2040), mens økingen av den andelen som vil ha passert dagens pensjonsalder øker mer (+ 2,9% innen 2030 og hele 5,5% innen 2040), gir grunn til bekymring for om vi har nok unge innbyggere til å opprettholde velferdsordningene våre, slik vi kjenner dem i dag.

Elverum kommune har en forventet vekst, fra 21 030 i januar 2016 til 23 640 i 2030, en forventet vekst på nær 14 %. Prognosen vil påvirkes av eventuelle endringer i de største arbeidsplassene i kommunen, så som sykehuset, Forsvaret, høyskolen og næringsmiddel-industrien samt evt. økt bosetting av flyktninger. For gruppen over 80 år forventes det en vekst fra 1 066 – 1 526, eller hele 43% i denne perioden.

Elverum kommune og Elverum samfunnet har behov for en samlet strategi for å gjøre det attraktivt for yngre mennesker å bosette seg her. Dette gjelder både å skape bolyst, trygge oppvekstkår for barn, gode kultur- og aktivitetstilbud og ikke minst attraktive arbeidsplasser.

Hedmarksundersøkelsen viser at 60 % av respondentene i undersøkelsen føler svært/ meget stor tilknytning og tilhørighet til egen kommune. Størst tilknytning finner vi blant de som bor på Hamar og i Fjellregionene. Sannsynligheten for at innbyggerne bor i egen kommune om 5 år er minst blant de yngste aldersgruppene (kilde: Hedmarksundersøkelsen 2013/14). Dette er et viktig signal om at det bør satses sterkere på å gi alle unge en opplevelse av tilhørighet i egen kommune.

Utfordringer:

Aldersforskyvningen med redusert andel yrkesaktive, mot økende antall som har passert dagens pensjonsalder. Lave fødselstall og for få unge som flytter til kommunen. Andelen av befolkningen som er utenfor arbeidslivet, vil øke raskt, dersom kommunen ikke lykkes i å få flere yngre familier til å bosette seg i kommunen. En raskt økende «pensjonert befolkning» mot en synkende «arbeidsaktiv befolkning» vil stille kommunen overfor betydelige utfordringer i et 10 – 20 års perspektiv.

SSB sin framskrivning av befolkningen i Elverum viser at vi vokser mest innenfor den delen av befolkningen kommunen gir mest tjenester til, unge og eldre. Dette vil medføre at kommunen må påregne å bygge ut infrastruktur ifh til tjenestene som skal leveres som eksempelvis barnehager, skoler og institusjonsplasser. Kommunen har i gjeldende økonomiplan signalisert og tatt høyde for noe vekst, ny skole og helsehuset mm. Investeringer vil for Elverum kommune bety økt gjeld.

Kommunenes evne til å bære gjeld vil være påvirket av en rekke faktorer. For eksempel vil forventet befolkningsutvikling, inntektsnivå og utvikling, økonomisk handlingsrom med videre være noen momenter som kan ha betydning både for investeringsbehovet og for evnen til å betjene gjelden (kommuneprop. 2017 s 142).

Kommunen har tatt som utgangspunkt at det er en befolkningsvekst på 1% fremover for å kunne betjene gjelden som kommer som følge av investeringsprogrammet som er vedtatt.

Endring i befolkningssammensetningen gir også muligheter mtp rekruttering. Rekruttering fordi det vil være en økning i de aldersgrupper som kommuner gir mest tjenester til. Rekruttering kan derfor gi grunnlag for vekst i folketallet hvis det samtidig medfører at de som rekrutteres som arbeidstakere bosetter seg i kommunen.

BDO sier i sin rapport om «nullalternativet» som vil si at kommunene består som i dag følgende:

Om vi ser fremover med utfordringer knyttet til økonomi og demografiske endringer mener vi at per dags dato er Elverum kommune som har de beste forutsetningene til å håndtere fremtidens krav til tjenesteproduksjon. Dette mener vi på bakgrunn av i hovedsak to forhold. For det første er kommunen den eneste som har stor nok kapasitet i egen organisasjon til å kunne håndtere den forventede eldrebølgen. For det andre forventer SSB at kommunen fortsetter å øke i innbyggertall også blant de yngste aldersgruppene (s 49).

I vår gjennomgang av dagens status innenfor myndighetsutøvelse har vi sett at flere kommuner i regionen har utfordringer knyttet til små fagmiljøer og begrenset kapasitet i egen organisasjon. Med unntak av regionens største kommune Elverum mener vi at dagens struktur vil medføre at man også i fremtiden vil være sårbare for uforutsette hendelser innenfor dette utredningstemaet. Dette kan løses ved opprettelsen av flere interkommunale samarbeid, men vi mener at det har potensielle negative lokaldemokratiske sider er viktig å merke seg.

Vår gjennomgang har også vist at flere av kommunene har utfordringer knyttet til rekruttering av personell innenfor tekniske tjenester.

Vår konklusjon er derfor at dagens kommunestruktur, for flertallet av dagens kommuner, medfører store utfordringer knyttet til best mulig å kunne ivareta kommunens rolle som myndighetsutøver (s 49).

Rådmannen er av den oppfatning at Elverum kommune vil klare å gi gode og likeverdige tjenester til sine innbyggere.

Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling

Samfunnsutvikling er en av kommunens fire roller. Samfunnsmessige hensyn som her er gjeldende er helhetlig ivaretagelse av areal- og transportinteresser tilpasset klima- og miljøhensyn og tilrettelegging for positiv utvikling i lokalsamfunnet. Kriteriene som ekspertutvalget mener er gjeldende innenfor denne rollen er Funksjonelle samfunnsutviklingsområder, Tilstrekkelig kapasitet og Relevant kompetanse.

Når det gjelder kriteriet Funksjonelle samfunnsutviklingsområder vil rådmannen vise til saksframlegg til kommunestyret 27.01.2016 der kriteriet er beskrevet slik:

Kommunene må ha en inndeling som er mest mulig funksjonell for de områder det er nødvendig å se i sammenheng for å sikre helhetlige løsninger, særlig på areal- og transportområdet. De siste tiårene har det vært en vedvarende regional integrasjon gjennom pendling og tettstedsutvikling, slik at kommunene i stadig mindre grad utgjør en funksjonell enhet. Denne utviklingen vil fortsette. Særlig i byområder gjør behovet for mer funksjonelle samfunnsutviklingsområder at kommunene bør vurdere sammenslåing. Erfaring tilsier at kommunene hver for seg har sterke insentiver for å ivareta egne behov og at de felles løsningene ikke blir optimale, verken i planleggingen eller i implementeringen av planene. I mindre sentrale strøk vil kriterier som kapasitet og kompetanse om samfunnsutvikling være viktigere når kommunesammenslåing skal vurderes.

Elverum kommune har et areal på 1229 km². Elverum kommune har ikke knapphet på areal som begrenser kommunens målsetting i forhold til vekst og utvikling.

I Elverum kommune pågår det et arbeid med å utarbeide en Byplan. Det er utarbeidet en egen rapport innenfor området areal og transportstrategi for Elverum byområde . Innenfor Byområdet bor det pr 2015 ca 14800 mennesker og ca 6000 utenfor. Det har vært sterkest vekst innenfor byområdet. I perioden 2001 til 2011 ble det bygget 1076 boenheter. De siste år ca 120 boliger pr år.

Under forutsetning av befolkningsvekst, som vist over, vil det for perioden 2016 til 2030 være et behov for 1800 nye boliger og ytterligere 2 400 i perioden 2030 til 2050.

Når det gjelder industri og næringsarealer sier areal og transportstrategi rapporten at Elverum kommune har store arealreserver.

Det vil i byplanarbeidet og planlegging av nye boområder være stor oppmerksomhet å tilpasse infrastruktur til syklende, gående og kollektivtrafikk.

Elverum kommune tilhører Bo og arbeidsmarkedsregion nr 8 som består av kommunene Elverum, Våler og Åmot. Elverum kommune kommuneplan 2010 – 2022 samfunnsdel «Elverum mot 2030» sier at « *Elverum har en betydelig arbeidskraftutveksling med Hamar og Hamarregionen, langt større enn med egen region. Det synes å foreligge et felles bo- og arbeidsmarked i Elverum/Hamar regionen*».

Dette underbygges med statistikk fra nettstedet Nykommune.no januar 2016 der følgende utpendling er registrert.

Kommune	Arbeidstakere	Pendler ikke	1.	2.	3.	4.	5.	Andre
Elverum	10 260	7 578	738 Hamar	406 Oslo	177 Stange	157 Ringsaker	150 Våler	1 054

Tabellen viser at det er 2 682 arbeidstakere som pendler ut av Elverum kommune. Dette utgjør 26,14 % av arbeidstakerne som bor i Elverum kommune. Tendensen er at pendlerne reiser til kommunene vest for Elverum, ca 1000 arbeidstakere reiser til kommunene Hamar, Stange og Ringsaker, over 400 til Oslo og kun 150 til Våler.

Når det gjelder innpendling sier statistikk følgende:

Kommune	1.	2.	3.	4.	5.	Andre
Elverum	418 Løten	400 Hamar	294 Våler	241 Åmot	235 Stange	954

Det er 2 542 arbeidstakere som pendler inn til Elverum kommune. Det er 2 682 arbeidstakere som pendler ut av Elverum kommune, det viser at Elverum har en netto utpendling på 140.

Privat og offentlig sysselsetting i Elverum pr. 2014 (Ny kommune.no).

Kommune	Offentlig	Privat
Elverum	44,00%	56,00%

Offentlig sysselsetting er viktig for Elverum kommune. Dette er positivt for etterspørsel av varer og tjenester i privat sektor. Det underbygges ved følgende næringssammensetning i Elverum kommune pr 2014 (Nykommune.no):

Kommune	Primærnæring	Sekundærnæring	Tertiærnæring
Elverum	3%	16%	80%

Når det gjelder kriteriene tilstrekkelig kapasitet og relevant kompetanse har ikke Elverum kommune rekrutteringsutfordringer som skulle tilsi at man ikke klarer å ivareta rollen som samfunnsutvikler.

Bærekraftig og økonomisk robust kommune.

Det er her naturlig å vise til kriteriet økonomisk soliditet. I saksframlegget til kommunestyret den 27.1.2016 ble økonomisk soliditet redegjort for.

En viktig forutsetning for at kommunene skal kunne tilby sine innbyggere gode velferdstjenester er at kommunene har god kontroll på økonomien og kan håndtere uforutsette hendelser. Kommuner med sunn økonomi, som sørger for å ha et økonomisk handlingsrom, kan i større grad håndtere uforutsette hendelser uten at det får direkte konsekvenser for tjenestetilbudet til innbyggerne.

Netto driftsresultat er den mest sentrale indikatoren for den økonomiske balansen i kommunene. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommunen har til disposisjon til avsetninger og investeringer (Kommuneproposisjonen 2017 s 134).

Netto driftsresultat i Elverum kommune i perioden 2009-2015:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Gj.snitt
Elverum	-0,8 %	0,8 %	0,7 %	-1,9 %	-0,3 %	-2,6 %	1,89%	-0,31 %

Elverum kommune har hatt et for dårlig netto driftsresultat sammenlignet med et «normativt» krav på 1,75%. Elverum kommune har gjort betydelige grep ifh til å tilpasse tjenestetilbud til inntekter i løpet av perioden 2013 - 2015. Økonomiplan 2016-2019 viser et budsjettert netto driftsresultat med et gjennomsnitt på 2,14%. Elverum kommune vil derfor alene tilfredsstill kriteriet økonomisk soliditet.

Styrket lokaldemokrati

Det er under denne målsettingen naturlig å vise til kriterie nr 9. Lokal politisk styring.

Det er avgjørende for lokal politisk styring at den kommunale administrasjonen har nødvendig kompetanse og kapasitet til å utarbeide gode beslutningsgrunnlag for de folkevalgte. Kommunene bør ha mulighet for en hensiktsmessig lokal organisering og prioritering, og ikke være nødt til å organisere sin tjenesteproduksjon i interkommunale ordninger for å levere lovpålagte velferdstjenester.

Vabo utvalgets rapporter, delrapport nr og 2, samt melding til Stortinget 14 (2014 -2015)
Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner mener at generalistkommuneprinsippet skal bestå. Det innebærer at stor som liten kommune har ansvar for å levere tjenester til sine innbyggere uansett omfang på disse. Det sies også at mindre kommuner erfaringsmessig må inngå interkommunalt samarbeid for kunne løse noen av kommunens lovpålagte oppgaver grunnet kompetansetilgang og for å få stordriftsfordeler.

Når det gjelder utfordringer ifh til lokaldemokrati sier Vabo utvalget og departementet at omfattende interkommunalt samarbeid flytter viktig beslutninger fra folkevalgt organer i kommunen og over til de respektive samarbeidsområder sine styrer og representantskap. Det sies også at dette gir en mer kompleks og mindre gjennomslutning forvaltning og svekker muligheten for folkevalgt styring og kontroll med samarbeidsområdet.

Elverum kommune har ikke et omfattende interkommunalt samarbeid med sine nabokommuner som svekker folkevalgt styring og kontroll.

Valgdeltakelsen i Elverum for kommunevalg har i perioden 1991 – 2015 vært slik:

	1991	1995	1999	2003	2007	2011	2015	Gj.snitt
Elverum	63,9 %	54,4 %	55,7 %	53,3 %	56,1 %	62,3 %	58,4%	57,72%

Elverum kommune har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å utarbeide gode beslutningsgrunnlag for folkevalgte.

Oppsummering

Når det gjelder kommunestørrelse anbefalte ekspertutvalget i sin delrapport, kriterier for god kommunestruktur, dette:

«Samlet sett er det utvalgets oppfatning at en kommunestruktur med en minstestørrelse på 15 000 – 20 000 innbyggere vil gi kommuner som kan løse dagens oppgaver på en god måte for sine innbyggere, lokalsamfunnet og næringslivet. Anbefalingen tar utgangspunkt i dagens oppgaveportefølje og de oppgavene det er kjent at kommunen vil få ansvaret for i samhandlingsreformen.

Utvalget har samtidig lagt vekt på at anbefalingen skal være fremtidsrettet.

Med utgangspunkt i den utviklingen vi har sett de siste femti årene skal kommunene kunne håndtere en utvidelse og utvikling av oppgavene i tiår fremover.

Ved eventuelle overføringer av oppgaver fra staten og fylkeskommunen ser imidlertid utvalget at det kan være behov for å justere den anbefalte minstestørrelsen for kommunene.» (s 131)

Når det gjelder kriteriene 1-4 og 6 har Elverum kommune gjennom vedtak av 29.04.2015 gitt uttrykk for at man klarer seg godt slik man er i dag.

Rådmannen mener at Elverum kommune fyller kommunens fire roller på en god måte. Elverum er en såpass stor kommune at man er i stand til å selv fylle de ti kriterier som skal til for å ivareta sine fire roller og oppgaveløsning knyttet til disse.

Elverum kommune er en kommune i vekst. Slik kommunens økonomi er budsjettert fremover og slik kommunenes inntektssystem er sammensatt vil Elverum kommune godt klare å stå alene i et 20 – 30 års perspektiv om ikke enda lenger. Dette basert på de oppgaver generalistkommunen i dag har ansvar for. Elverum kommune er i dag ikke avhengig av en eller flere kommuner for å levere lovpålagte velferdstjenester til sine innbyggere.

Elverum kommune og nabokommunene har så langt i kommunereformen ikke har klart å utrede et konkret sammenslåingsalternativ. Rådmannen mener at man i framtida bør være positiv til en slik utredningsprosess hvis Elverum kommune blir invitert av en nabokommunen til å utrede en sammenslåing.

Rådmannen vil derfor tilrå at man overfor Fylkesmannen svarer at:
Elverum kommune vil ved å opprettholde dagens kommune alene kunne ivareta hovedmålene i kommunereformen.